

FELSEFE DÜNYASI

2009/1 Sayı: 49 YILDA İKİ KEZ YAYIMLANIR ISSN 1301-0875

Sahibi

Türk Felsefe Derneği Adına
Başkan Prof.Dr. Necati ÖNER

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Prof.Dr. Ahmet İNAM

Yazı Kurulu

Prof. Dr. Necati ÖNER
Prof. Dr. Ahmet İNAM
Prof. Dr. Murtaza KORLAELÇİ
Prof. Dr. Hüseyin Gazi TOPDEMİR
Prof. Dr. Veli URHAN
Doç. Dr. İsmail KÖZ
Yrd. Doç.Dr. Levent BAYRAKTAR

Felsefe Dünyası Hakemli Bir Dergidir.

Felsefe Dünyası 2004 yılından itibaren PHILOSOPHER'S
INDEX ve TUBİTAK/ulakbim tarafından dizinlenmektedir.

Yazışma ADRESİ

P.K 21 Yenışehir/Ankara
Tel & Fax: 0 312 231 54 40

Fiyatı: 15 TL (KDV Dahil)

Banka Hesap No: Vakıf Bank Kızılay Şubesi: 00158007288336451

Dizgi ve Baskı

Türkiye Diyanet Vakfı
Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi
OSTİM Örnek Sanayi Sitesi 1. Cad. 358. Sk. No:11 Y.Mahalle/ANKARA
Tel: 0 312 354 91 31 (Pbx) Fax: 0 312 354 91 32

HEIDEGGER'IN NIETZSCHE YORUMU: "SON METAFİZİKÇİ" OLARAK NIETZSCHE

Senem KURTAR*

Köken, köklerin kendisi içindir. Kökler, kökeninde
kendi varlığını ağaç için unuttur. O halde soru şudur : 'Kökleri
besleyen ve kökler tarafından unutilan bu özsu nedir?'

M. Heidegger, *Existence & Being*¹

Bu çalışmada, Nietzsche'nin ne anlamda ve hangi çıkarımlar ağı temelinde metafiziğin sonunun simgesi ya da son metafizikçi² olarak anlaşılabileceğinin Heidegger'in Nietzsche yorumu eşliğinde değerlendirmesi yapılacaktır. "Nihilizm", "güç istenci" ve "sonsuz döngü" kavramlarının metafiziğin "öz" (*essentia*) / varoluş (*existentia*) ayrımına indirgenerek açıklanması temel bağlamı biçimlendirecektir. Metafizik kavramının, Heidegger düşüncesinin bütünsel dinamiğinde modernite metafiziğin son aşaması olarak görülür. Bu bağlamda Nietzsche Heidegger için metafiziğin bu özelliğini en uç noktasına kadar genişleten ve eleştiren bir düşünürü simgelemektedir. Ancak Nietzsche'nin yoğun metafizik eleştirisi onu metafizik yapmaktan uzak tutamaz. Heidegger'e göre, Nietzsche'nin metafizik yaparak metafizik geleneğe bir dönüm noktası olması düşünürün kullandığı kavramlar ya da düşünsel içerikte bulunmamaktadır. Nietzsche'nin tüm düşünsel izleğini metafiziğin temel kavramları ve anlamlarına geri götürmek olanaklıdır. Ancak burada, Nietzsche'nin düşünsel devriminin dille ilgili olduğunu da vurgulamadan geçmemek gerekir. Heidegger için, düşünürü metafizik gelenekten ayıran onun keskin, şiddetli ve sert söylemiyle tam bir dil ustası olmasıdır. O, metafiziğin, söylenenlerin ardında gizlenen söylenmeye cesaret edilemeyen yüzünün açığa çıkmasını simgeler. Nietzsche üst anlatılardan arınmış bir dünyanın, gerçekliğin ve yaşamın metafiziğini yaparak bizi modern insanın bilinçliliğine götürür. Heidegger'e göre, Nietzsche'deki bu söyleme ya da açma biçimi ustalığı değerler metafiziği olarak açığa çıkar.

Nietzsche ve Nihilizm

Heidegger'in Nietzsche yorumunda önceliği "*nihilizm*"ın kendisinin sorgulanması biçimlendirir. Heidegger'e göre, bu sorunun ele alınıp irdelenmesi Nietzsche'nin batı

* Araş. Gör. Senem Kurtar, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Felsefe Bölümü, E-posta : senemkurtar@hotmail.com

¹ M.Heidegger, *Existence & Being*, (Kampman), Washington D.C., 1988, s.62

² Heidegger, *Nietzsche (Vol. IV : Nihilism)*, (Translated by David Farrell Krell), Harper & Row Publishers, 1982,s.147

metafizik düşüncesi içerisindeki yerini ve anlamını açılar. Bu, metafiziğin son aşamasının görünüşe gelmesi için gereklidir. "Nietzsche'nin Tanrı Öldü Sözü"nde Heidegger şöyle söyler: "Nietzsche ile metafizik en temel, özsel olanağındadır ve onun tüm olanakları açığa çıkmıştır."³

Heidegger, Nietzsche'yi metafiziğin aşıp geride bırakılması olarak değerlendiren, onda metafiziğin gereksiz yani artık iş görmeyen tüm kavram ve anlayışlarının atıldığını savlamaktadır. Bu bağlamda, Heidegger'e göre, Nietzsche'de tanrının ve tüm yüksek değerlerin ölümü ya da çöküşü aslında metafizik düşüncenin "duyu-üstü" dünya anlayışının ortadan kalkması olarak anlaşılmalıdır. Nietzsche metafiziğinde "duyu-üstü" olan, duyumun durağan olmayan yani dinamik bir biçimde oluşturulmasına dönüşür. Böylece, "duyu-üstü" olanın duyum üzerindeki etkisinin ya da geçerliliğinin azaltılması ile duyuma ait olanın özü de yadsınmış olur. Heidegger için, duyumun özünün yadsınması beraberinde duyumun kendisinin yadsınması tehlikesini taşımaktadır. Nietzsche'de "duyu-üstü" olanın yitimi 'Tanrı'nın Ölümü'nün temsil eder. "Duyusal" (aestheton) ve "duyusal-olmayan" (noeton) arasındaki ayrıma dayanmaz. Dolayısıyla, "duyu-üstü"nün yitimi "duyum"un bu bağlamda da "anlam"ın yoksunluğuna dönüşmekte ve bunun sonucu olarak anlamsızlık açığa çıkmaktadır. Heidegger'e göre, anlamsızlığın ortaya çıkması aslında paradoksal bir yapı taşımaktadır. Bu, açıkça duyu-üstü olanın doruğa ulaşması demektir. Nietzsche'de duyu-üstü olanın yeni biçimi, anlam ve duyumu belirleyecek yeni bir yapı, yeni bir kavram arama noktasına getirilmektedir.⁴

Heidegger'e göre, metafiziğin farklı dönemlerindeki farklı biçim alımları varlığın yazgısının açılma süreci içerisinde kendisine her ne ise o "olan"ın aşılması için değişik yollar aramakta olduğunu göstermektedir. Bu yollar, doğruluğun ya da gerçekliğin hiç hesaplanmamış, tasarlanmamış anlarında açılır. Nietzsche de bu açılma noktalarından birisi olarak batı düşünsel tarihinin yönünü, doğrultusunu metafizik bir biçimde yorumlamaktadır. Bu tarih, nihilizmin gelişiminin tarihidir.

Heidegger, daha önce de değinildiği gibi, nihilizmin Nietzsche'de açığa çıkan tarihsel bir devinim olduğu düşüncesindedir. Öyle ki, bu devinim ona göre, daha önceki yüzyıllarda gizlenerek varlığını sürdürmüş olmakla birlikte modern çağda ve bu çağa biçim vererek açığa çıkmıştır. Heidegger, Nietzsche'nin bu tarihsel harekete ilişkin tüm yorumlarını şu kısacık yargıda topladığını söyler: 'Tanrı öldü'.⁵

Nietzsche, 'Tanrı öldü' sözünü ilk kez Şen Bilim'de dile getirir. Bu yapıt, Heidegger'e göre, Nietzsche'nin metafizikçi kimliğinin oluşmaya başladığı yapıttır. Trajedinin Doğuşu'nda da düşünür buna yakın olarak şöyle söyler: "Eski bir Alman söylemine katılıyorum; tüm tanrılar ölmeli". Heidegger, bu noktada 'Tanrı'nın ölü-

³ Heidegger, The Word of Nietzsche: 'God is Dead', In Nietzsche: Critical Assessments, (Ed. by Daniel W. Conway), Volume II, pp.91-136, London: Routledge, 1992, s.91.

⁴ Heidegger, a.g.e., s.91-92.

⁵ Heidegger, The Word of Nietzsche: 'God is Dead', s.94.

*mi'*ne ilişkin olarak- Nietzsche'deki kadar sert ve açık olmasa da- Hegel'in *İnanç ve Bilgi* adlı çalışmasında da değiniler olduğuna⁶ dikkat çeker ve şöyle irdeler:

Genç Hegel'in *İnanç ve Bilgi* adlı çalışmasında belirttiği gibi, modern dönemin dinsel duyumu aslında tanrının kendisinin ölü olduğunun duyumsanmasıdır. Metafizikğin temelinde bu bildirim bulunmaktadır.⁷

Daha önce irdelendiği gibi, Nietzsche'de "*Tanrı öldü*" sözü, Platon'dan beri gerçek dünya olarak bilinen "*duyu-üstü*" dünyanın etkin gücün dışına atılması demektir. Heidegger'e göre, bütünsel anlamda metafizik "*Platonculuk*"tur ve her metafizik karşıtlığı "*Platonculuğa*" karşı olmaktadır.⁸ Nietzsche, bu karşıtlığın ta kendisidir. Heidegger, metafizikğin kendi kökenine dönüp bakmadığı, bu köken üzerine düşünmediğini ve sonuç olarak da metafizikğin kendisinin yine metafizik tarafından ve metafizik adına gizlendiğini düşünmektedir.

Heidegger'e göre, Nietzsche'de açıkça dile gele "*Tanrı'nın Ölümü*" olgusu beraberinde bir sorun taşımaktadır. Eğer, "*Tanrı'nın Ölümü*" "*duyu-üstü*" olanın yokluğu demek ise bu durumda her tür zorunluluğun da ortadan kalkması gerekmektedir. Bu ne anlam taşımaktadır? Heidegger'in aşama aşama ilerlettiği bu yol aslında "*hiçliğin*" bu bildirimden nasıl çıkarsanacağını gösterme amacını taşır. Heidegger'e göre, Nietzsche'de "*hiç*" ya da "*hiçlik*", "*duyu-üstü*" olanın yokluğu ve bu yokluğun yerine "modern insan"ın konulmasıdır. Bu nedenle, Nietzsche'nin teoloji (tanrıbilim) eleştirisi aynı zamanda yazgının ve tarihsel bir olgu olarak gördüğü Hristiyanlığın eleştirilmesidir. Çünkü kilise tüm dünya siyasetini de belirleyen bir olgudur. Bu bağlamda ele alındığında "*Tanrı öldü*" yargısındaki "*Tanrı*", özsel olarak düşünülen bir "*Tanrı*"dır. "*Tanrı*" "*duyu-üstü*" dünya ve onun ideaları için vardır. Bu "*öte-dünya*" anlayışı ve "*Tanrı*" içinde bulunduğumuz dünyanın üst-anlatsal biçimde belirlenimidir.

Heidegger'in *Metafizik Nedir?*'de irdelendiği gibi, metafizik varlığın yazgısının ve tarihinin açık alanıdır. Bu nedenle, metafizik ne bir öz ne de temeldir; ancak o bir sonuçtur ve bu sonuç nihilizmin açığa çıkmasıdır. Böylece, nihilizm aslında özü metafizik olan-tarihsel bir devinimdir. İnsanlığın kendi kendisini, kendi özü ve anlamını yitirdiği tarihsel sürecin bir bütün olarak ortaya çıkmasıdır.⁹ Nietzsche nihilizmi *Güç İstenci*'nde şöyle tanımlar: "Nihilizm, açıkça kendi kendisini değersizleştiren en yüksek değerler

⁶ Hegel'in "*Tanrı'nın ölümü*" ile ilgili belirlemelerinden bir diğeri de *Tinin Fenomenolojisi*'nde yer almaktadır. Burada Hegel, "*mutsuz bilinç*"in ölüm olgusunu hissetmesini en son noktada "*Tanrı'nın kendisinin ölümünün acı veren duyumu*" olarak sembolize eder. (G.W.F.Hegel, *Phenomenology of Spirit*, Translated by A.V.Miller with analysis of the Text and Foreword by J.N. Findlay, NY: Oxford University Press, 1977, s.476).

⁷ Heidegger, a.g.e., s.94.

⁸ R. J. Dostal, *Beyond Being: Heidegger's Plato*, In Heidegger: Critical Assessments, London:Routledge, 1992, s.73.

⁹ Heidegger, *Pathmarks*, (Edited by William Mc Nail), Cambridge, NY:Cambridge University Press, 1998, s.89.

demektir.”¹⁰ Batı tarihinin iç mantığı olarak “nihilizm” Nietzsche’de iki biçimde ya da iki olgu ile birlikte ele alınır ve değerlendirilir. Bunlardan ilki -bu tarihsel olarak önce gelendir; amacı açısından ikinci sırada olandır- tüm en yüksek değerlerin çöktüğü değersizleşmesidir (*Devaluation*).¹¹ Nihilizmin tarihsel olarak ikinci gelen anlamı değerlerin yeniden değerlendirilmesi (*Revaluation*)’dır. Nietzsche için bu, değer verme ediminin kendisinin ya da anlamının sorgulandığı bir nihilizm çağıdır. Burada tek tek değerler değil, “değer verme ediminin doğası ya da durumu”¹² üzerinde yoğunlaşılır. Nietzsche, bunlardan ilkinin yani değerlerin değersizleşmesini “tamamlanmamış nihilizm” (*incomplete nihilism*) olarak adlandırırken, diğerini “tamamlanmış nihilizm” (*complete nihilism*) olarak adlandırır. Bu kavramlar, G. Deleuze’nin yorumlarında “edilgin nihilizm” ve “etkin nihilizm” olarak dönüştürülmüştür.¹³

Nietzsche, *Güç İstenci*’nde içinde bulunduğu dönemin “tamamlanmamış nihilizm”in tam ortası olduğu belirlemesini yapar. Öyle ki, bu içinde bulunulan nihilizm her “an”ı ya da “dönem”i biçimlendiren bir nihilizmdir. Burada, Nietzsche’nin temel sorunu düşünce sistemini biçimlendiren temel kavramlara ulaşacağı yolu da belirleyen ve bir değeri değer kılan yani, onu bir değer olarak olanaklı kılan şeyin ne olduğu ya da olabileceğine ilişkin bir sorundur. Nietzsche’nin “etkin” ya da “tamamlanmış nihilizm”den anladığı şey tam da bu sorunla ilgilidir. “Değer verme ediminin durumu ve doğası”nın belirlenmesidir. Heidegger’in Kökenin Özü Üzerine’de irdelediği bu değerler sorunu onun Nietzsche’yi bir metafizikçi olarak değerlendirmesinin temelini oluşturmaktadır. Çünkü Heidegger’e göre, Nietzsche düşüncesinin merkezini ve açılma biçimini temsil eden “değer ve değer verme edimi” anlayışı batı metafiziğinin “öznellik” düşüncesinin bir devamıdır. Heidegger bu sonuca bir şeye değer diyebilmenin özünü sorgulama yoluyla ulaşmıştır. Ona göre, herhangi bir şeyin bir değer olarak ortaya çıkması ona bizim verdiğimiz ya da yüklediğimiz bir anlamdır. Bu durumda, Heidegger’e göre, kullanım değeri olgusu özneliliğin en açık göstergelerinden birisidir.¹⁴

Nietzsche’de en yüksek değerlerin çöktüğü olarak anlamlandırılan “tamamlanmamış nihilizm”in eksik-kusurlu olma nedeni ve bu bağlamda tamamlanmak için bir adım daha atılmasını gereksinmesi nihilizmin doğasında yatan bir kötümserlikten kaynaklanmaktadır. Nietzsche nihilizmin bu biçimini sıkıntılı ve başarısız olarak değerlendirir. Bu tarz bir nihilizm son noktada hastalıktan başka bir yere varamaz. Bu nedenle, Nietzsche için, “tamamlanmamış nihilizm”in kötümserliği “modern insanlığı” ve bu

¹⁰ G.W.F. Nietzsche, *Will to Power*, (Trans.by W.Kaufmann & R.J.Hollingdale), NY: Random House, 1967, s.188

¹¹ Nietzsche buna “Deccal” (*der Antichrist*)’de “decadence değerleri” adını verir. (Nietzsche, *Deccal, der Antichrist*, Çev: Oruç Aruoba, Hil Yayın, 1995, s.16)

¹² Heidegger, *The Word of Nietzsche: ‘God is Dead’*, s.101

¹³ G.Deleuze, *Active and Reactive*, In Nietzsche: Critical Assessments, (Edited by Daniel W. Conway), Volume II, pp.44-74, NY: Routledge, 1998, s.45

¹⁴ Heidegger, *Pathmarks*, s.121

bağlamda da “öznelliği” koşulsuz gerçekliği içerisinde oluşturmuştur. (Burada, öznellik “her ne ise o olan”ın öznelliğidir ve modern insanın çıkış noktası bu öznelliktir.)¹⁵

Heidegger’e göre, Nietzsche’nin temel tasarısı, içinde bulunduğu dünyanın yani “modern insanlığın” özne yapısının bilinçlenmesi ve en yüksek değerlerinin nasıl çökmekte olduğunu görmesidir. Böylece, Nietzsche asıl amacını gerçekleştirebilecektir. Bu amaç, ona göre, daha yüksek değerlerin ortaya çıkmasının tasarılanabilmesini sağlayacaktır. Bu nedenle, Nietzsche’ye göre, bir tarih kapanmalı ve yepyeni bir tarih başlamalıdır. (Bu yeni tarih, “üst insan”ın tarihidir ve “modern insan”ın aşılmasını gerektirir.) Nietzsche *Güç İstenci*’nde şöyle açıklar:

Modern insanın nihilizmden kaçma çabaları, en yüksek değerlerin tümünün yeniden ve yeniden değerlendirilmesinden kaçmaktır. Bu kaçış, karşıt olanın yaratılmasıyla sonuçlanır ve sorunumuzu daha şiddetli bir soruna dönüştürür.¹⁶

Nietzsche için, nihilizmin ulaştırılmaya çalışıldığı amaç tamamen yaşama, o çok canlı, devinimli ve dönüşümlü olana temel olan ögenin ne olduğunun bulunmasıdır. Ona göre, bu öge ancak ve ancak yine yaşamın kendisine aittir ve yaşamın kendisinden çıkarsanabilir. Bu nedenle, Heidegger’e göre, değer kavramının Nietzsche’de ne anlam taşıdığının açıkça ve yeterli bir biçimde anlaşılması onun, metafizikten anladığı şeyin ne olduğunun açıklanabilmesi için bir anahtar görevi görmektedir. Heidegger’in Nietzsche’nin *‘Tanrı Öldü’ Sözü*’nde irdelediği gibi, değerın özü ya da değer olarak olanaklılığı hiçlik değildir; fakat varlıktır ya da varlıkta olmaktadır. Bu bağlamda Heidegger temel sorununu şöyle biçimlendirir: Nietzsche, *değer* kavramıyla ne anlatmak istiyor?, Değerin kendisi nedir? ve Nietzsche metafiziği değerler metafiziği olarak okunabilir mi?¹⁷

Nietzsche, *Güç İstenci*’nde değeri iki temel kavramla birlikte ele alır. “Değer, artış ya da yükselişin korunma ve sürdürölme koşulları için bir görüş açısıdır.”¹⁸ Başka bir deyişle, değerde bir tür hesaplama ve göz önünde bulundurma mantığı bulunmaktadır. Nietzsche’ye göre, yaşam bu artışın ya da yükselmenin kanıtıdır ve bu kanıt kendisini değer verme edimi biçiminde açılar. Bu noktada, Nietzsche için, “olma” ya da ke-sintisiz olarak gerçekleşme, olagelme kavramı son derece önemlidir. Ona göre, yaşamın olagelmesi devinen ve devindirilen bir şeyden bir diğerine geçiştir. O halde, yaşamın olagelmesi tüm şeylerin bir arada akışı mı, durumların gerçek anlamda değişmesi mi yoksa gelişme ya da belirsiz bir biçimde ortaya çıkma, açılma mı demektir? Nietzsche için, tüm bu soruların kısa ve öz yanıtı: “Güç İstenci” (*Wille zur Macht*)’dir. Böylece, Nietzsche, yaşamı “gücü isteme” biçiminde bir olagelmede temellendirmektedir. Bu, aynı zamanda, Heidegger’in özellikle dikkat çektiği “her ne ise o olan”ın özün-

¹⁵ Heidegger, *The Word of Nietzsche: ‘God is Dead’*, s.101-102

¹⁶ Nietzsche, *Will to Power*, (aph.1021)

¹⁷ Heidegger, *The Word of Nietzsche : ‘God is Dead’*, s. 104

¹⁸ Nietzsche, *Will to Power*, (aph.715)

de "güç istenci" olarak belirlenmesi demektir. Gerçek olan, varolan ve her şeyin temel ilkelerini belirleyen temel biçim "güç istenci" ya da "gücü isteme"nin bilinçliliğidir.

Nietzsche hem "doğa" (*physis*)'ya ait olanı hem de kültürel olanı (değerler bağlamında) en geniş anlamıyla yani metafizik anlamda kullanarak bunları olagelme kavramıyla eşleştirmektedir. "Güç istenci", "varlık", "yaşam" ve "olagelme" hepsi "kendiy-le özdeşlik"tir. Değerler, bu "kendiy-le özdeşliğin" görünme-gerçekleşme biçimleri ve de durumlarıdır.¹⁹ Nietzsche'nin *Güç İstenci*²⁰nde belirttiği gibi, "değerler ve onların değişimleri, onları ortaya koyan gücün artışı ile ilişki içerisinde." ²¹

"Güç İstenci"nin "Öz" Olarak Yorumu

Nietzsche felsefesinin temelini oluşturan "güç istenci", görüntüye gelen, gerçek olan, doğru olan ve gerçek olanın gerçekliği olarak kavranan her şeyin temel biçimidir. Heidegger'e göre, Nietzsche'nin "değer verme ediminin doğası"nı ve durumunu sorgulamasının sonucu olarak ortaya çıkan bu ilke, "varlığın" dışında, "her ne ise o olan"ın temelidir. Nietzsche, bu ilkeyi ilk kez *Böyle Söyledi Zerdüş*'ün ikinci bölümünde tanımlar.

Her nerede yaşama ilişkin bir şey buluyorsam, orada aynı zamanda güç istencini, gücü istemenin bilinçliliğini buluyorum ve hatta bu istençte istenenin her durumda yönetmeyi ya da egemen olmayı, efendi olmayı istemek olduğunu buluyorum.²²

Nietzsche'nin sözlerinden de anlaşılacağı gibi, onda istek ya da isteme yönetme, egemen olma isteğidir. Nietzsche'ye göre, köle olmak bile aslında efendi olmayı istemektir. Hem *Zerdüş*'te (I ve II.bölümler) hem de *Güç İstenci*'ndeki belirlemelerinde (özellikle, 668. aforizma) Nietzsche'nin istek kavramını böyle bir anlamda kullandığı görülmektedir. Yönetmenin, bir tür baskı kurmanın özü, etkin bir eylemdeki olanaklar üzerinde bilinçli bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, Nietzsche için, yönetme ya da hükmetmede bir yönetilenin olması isteğin başarıya ulaştığının en açık göstergesidir.

Nietzsche'de "istek", daima ve halihazırda, kendi sahip olduğu her ne ise onu ister. Bu nedenle, istek kendi kendisini isteyen bir istektir. İsteği kendisi olarak olanaklı kılan bu kendi varlığını isteme ya da varlığının kendisini isteme onun kendini aşarak öteye geçmesidir. Nietzsche, *Güç İstenci*'nde şöyle söyler: "İstek, istek olarak kendi ötesini ister ve bu onun aynı zamanda kendisini geride tutmasıdır."²³ Böylece, "istek" özünde

¹⁹ Heidegger, a.g.y.

²⁰ H.Arendt'in irdelediği gibi, "Nietzsche'nin *Wille zur Macht* (Güç İstenci) adı altında yazdığı bir eseri yoktur. Aforizmalar biçiminde olan bu kitap onun aforizmaları, fragmanları ve karalama notlarının ölümünden sonra bir araya getirilmesi ile oluşturulmuştur. Aslında bu eserin ilk basıldığı isim, *Wille und Welle* (İstenç ve Dalga)'dır. Daha sonra, *Wille zur Macht* biçiminde değiştirilmiştir. (H.Arendt, *Nietzsche's Repudiation of the Will*, In Nietzsche: Critical Assessments, Ed. by D.A. Conway, Volume II, pp.7-19, London:Routledge, 1998, s.11)

²¹ Nietzsche, a.g.e., (aph.14)

²² Nietzsche, *Thus Spoke Zarathustra*, (Trans.by R.J.Hollingdale), London:Penguin, 1969, s.110

²³ Nietzsche, *Will to Power*, s.213

daha güçlü olmanın istenilmesidir. Yönetme olgusunda istek, kendisiyle, kendi istediği şeyle birleşir. Nietzsche'ye göre, bu onu hep daha güçlü kılar.

Ahlakın Soykütüğü Üzerine'de, Nietzsche isteğin en son noktada "hiçliği", hiçbir "şey" olmamayı istediğini irdelemektedir. Nietzsche'ye göre, isteğin bu yapısı belli bir sona ulaşamamayı açılar. Bu açıkça bir tür "döngü"nün ama "bitimsiz" (*infinitem*) bir "döngü"nün olumlanmasıdır. Bu noktada, nihilizm hem "varlığa" hem de "hiçliğe" bağlanmaktadır. "Hiçliğe" olan bu istek, "varlığın" açılmasının "sonsuz döngü" biçiminde gerçekleşmesidir. Bu nedenle, Nietzsche'ye göre, biz "hiçliği düşünürken aynı zamanda varlığı da düşünmekteyiz."²⁴ Bu, olumsuzlamanın yeniden uyandırılmasıdır. Olumsuzlama, hiçliğin kendisini varlıkta maskeleyesidir ya da varlığın maskesinin düşürülmesidir.

Nietzsche'de olumsuzlama ilkesi yaşamın daima kendi kendini olumsuzlayarak daha yüksek değerler için olması, olmaya devam etmesi biçiminde açığa çıkar. Ancak tek bir farkla, Nietzsche için, bu ilerleme anlamına gelmez. Nietzsche, *Ahlakın Soykütüğü Üzerine*'de yaşamın olumsuzlanması ilkesini ilkel toplumların "kurban etme" edimi ile anlatsallaştırır. Nietzsche'ye göre, "kurban etme" ediminin kendisinde gizlenen doğruluk ya da gerçeklik onun "hiçliği" istemek, yaşamdan iğrenmek ya da nefret etmek ve yaşamın temel yapısına, varsayımlarına karşı isyankar bir tavır sergilemek anlamını taşımaktadır.²⁵ *İyinin ve Kötünün Ötesinde*'de de "kurban etme" olgusu bir tür olumsuzlamadır. Tanrılarına sunak taşıda kurban sunan insanlar, "kurban etme" ediminin gerçekleşmesi sırasında kendilerinden geçmekte, duyulan acı, korku ve hatta zevk duygularıyla bir tür "katharsis"e (arınma ya da kendi sınırlarının bilincine varma) ulaşmakta ve yaşamla ölüm arasındaki o incecik çizgiyi tanımaktadır.²⁶ Nietzsche, bu iki eserinde ahlak ve din biçimi altında yaşamın nasıl olumsuzlandığını tartışmaktadır.

Nietzsche felsefesi, doğal olanın, yaşamın kendisinin açıkça evetlenmesidir. *Şen Bilim*, yaşamı evetlenmenin *çoşkun* duygularını dillendirmektedir. Nietzsche'de yaşamın evetlenmesi yalnızca Zerdüşt figüründe açığa çıkabilir. Zerdüşt, kendisinden önce gelen tüm en yüksek değerlerin yıkılmasının habercisi ve daha yüksek değerlerin oluşturulmasının bekleyişidir. Nietzsche'ye göre, o bir geçiştir; köprüdür. *Ahlakın Soykütüğü Üzerine*'de şöyle irdelenir: "Doğruluğu istemek, kendisini yine bu doğrulukta gösterecektir. Bu doğruluk, aslında onun kendi kendisinin doğruluğudur."²⁷

Nietzsche'ye göre, ne zaman ki Hristiyan doğrusu (gerçeği) kendisine doğruluğu istemenin anlamını sorar; işte o zaman kendi kendisini aşma edimi ile kendisinin yıkımını gerçekleştirir. Dolayısıyla, Nietzsche'ye göre, yeryüzündeki tüm iyi, doğru, yüce

²⁴ Nietzsche, *On the Genealogy of Morals and Ecce Homo*, (Translated by W.Kaufmann & R.J. Hollingdale), NY:Vintage, 1998, s.87 .

²⁵ Nietzsche, a.g.e., s.71

²⁶ D.K.Keenan, *Nietzsche and the Eternal Return of Sacrifice*, In *Research in Phenomenology*, pp.167-184, Leiden, The Netherlands 2003, s.167-168

²⁷ Nietzsche, a.g.e., s.73

olarak bilinen şeyler kendi kendini aşmalıdır. Böylece, yaşamın ilkesi ya da temel yasası "kendini-aşma" (*selbs-staufhebung*)'nın zorunlu yasasından başka bir şey olamaz. Nietzsche için, bu "kendini-aşma" olgusu nihilizmin bir adım ötesine geçmektir. *Ahlakın Soykütüğü Üzerine*'de bu olgu, bir "uyanış" olarak dile getirilir.²⁸ Zerdüşt, bu "uyanış"ın sembolüdür. *Böyle Söyledi Zerdüşt*'te, Nietzsche bu "uyanış"ı şu biçimde anlatı-sallaştırır;

Zerdüşt bir gün (işte tam da o gün), öfkeyle ve biraz da kaygılı, yatağından doğrulur. Herkes rahat yataklarında uyumayı sürdürürken o, tüm geride kalan düşüncelerini henüz orada yani yatağında bırakarak dağlara doğru yola çıkar. Tek başınadır, yalnız olmalıdır. Uyanış onun kendisine aittir ve kendi varlığına çekilmelidir.²⁹

Nietzsche'ye göre, bu "uyanış"ın anlamı yaşamın ve yaşamsal olanın özünün "güç istenci" olarak açıklanmasıdır. Heidegger, Nietzsche'nin şu ana kadar sözü edilen sav-larından yola çıkarak Nietzsche'de "güç istenci"nin "öz" (*essentia*), metafizik anlamda "öz", olduğu sonucuna varır. Yine, Heidegger'in Nietzsche okumalarına göre, bu "öz"ün gerçekleşme biçimi ise, Nietzsche'nin "sonsuz döngü" olgusudur.³⁰

"Sonsuz Döngü"nin Varoluş Olarak Yorumu

Heidegger, Nietzsche'nin *'Tanrı Öldü' Sözü*'nde, "sonsuz döngü" kavramının Nietzsche'de açıkça varoluşa, metafizik anlamda yani "edimsellik" (*actualitas*) olarak "varoluş"a, karşılık geldiğini savlamaktadır.³¹ Nietzsche'nin *Güç İstenci*'ndeki "sonsuz döngü" ile ilgili sözleri Heidegger'in bu savının temelini vermektedir. Nietzsche, şöyle söyler: "*Varoluş, kendinde anlamdan ve amaçtan yoksun olan bir döngüdür. Bu döngü, kaçınılmaz bir biçimde herhangi bir sona ulaşamayacak olan bir hiçliktir yani sonsuz döngüdür.*"³²

Nietzsche'de "hiçliğin" istenilmesi hiçbir şeyin varolmamasını ya da gerçek olan her şeyin yokluğunu isteme anlamına gelmez. Hiçliği isteyen istek hiçbir "şey" olmayı istemek yaşamın bolluğunu, verimliliğini istemektir. İsteği istek olarak olanaklı kılan ise, isteğin "öz"ü olan gücü istemektir. Böylece, Heidegger'e göre, "güç istenci" Nietzsche'de "öz"dür. Güç istenci varlığın en içteki "öz"üdür. Burada, "öz" o şeyi o şey olarak sürdüren, devam ettiren anlamına gelmektedir ve varlık da metafiziğin diline ait olan anlamını korumaktadır. Metafizik anlamında varlık, bir bütün olarak "olan"ların ya da tek tek "şey"lerin birleştirici bütünlüğüdür. Heidegger için, eski zamanlardan beri "olan" (her ne ise o olan) varlığı açısından ele alınmıştır. Ama varlığa (olanın varlığına) göre, bu ele alış "subjectum" (hypokeimenon) yani "taşıyıcı" olarak, Aristo'nun "*ousia*" kavramı da "olan"ın bir "şey" olması, "şey"in özü olarak anlaşılmıştır. "*Ousia*" Aristo'nun *Ruh Üzerine*'de tanımladığı gibi, bir şeyin tamamen, yani her ne ise o olarak

²⁸ Nietzsche, *On the Genealogy of Morals*, s.160

²⁹ Nietzsche, *Thus Spoke Zarathustra*, s.131-132

³⁰ Heidegger, *The Word of Nietzsche: 'God is Dead'*, s.109

³¹ Heidegger, a.g.y., s.109

³² Nietzsche, *Will to Power*, s.262

görüntüye çıkmış olmasıdır.³³ Heidegger'e göre, "taşıyıcı"nın özü olarak burada kendisini öne getiren "ousia", daha sonra özellikle, "modern dönem"de kendi bilincinin özneliliğine dönüşmüştür. İşte Nietzsche'de bu "öznellik" isteğin kendini istemesi olarak görünür. Böylece, Nietzsche'de "istek" (gücü istemenin bilinci olarak istek) değer, değer verme edimi ve yaşam arasında kaçınılmaz bir ilişki olduğu açıkça görünmektedir.

Heidegger için, Nietzsche'nin güç istenci metafiziğinde varlık, değere dönüşmüştür (Burada varlık, "olan"ın yani her ne "dır" olarak varsa onun varlığı olarak anlaşılmalıdır). Gücü istemenin metafiziği, varlığı doğruluğu düşünmesinde düşünür. Bu doğruluk, "olan"ın (her ne ise o "olan"ın) açıklığı, gizlenmemiş olmasıdır. Bu anlamda, Nietzsche'de varlık bu dünyanın doğruluğu olarak değere dönüştürülür. Değer ise, istemenin edimliliğinin gücü için yani istemenin kendisinin açılanması için belirli bir koşuldur. Bu bağlamda, "olmak" bir değer olmak ya da bir değere iye olmaktır. Varlık, "gücü isteme"nin bilinçliliği biçimindedir. Ancak Heidegger'e göre, burada ele alınan varlığın kendisi değildir. Varlık kavramı burada, tek tek "şey"lerin ilkesi, özü olarak onların varlığıdır.

Nietzsche'de varlık kendisini bir değer biçiminde göstermektedir. Bu bağlamda, varlığın kendisi de gücü istemenin bilinçliliği olarak düşünülür. Heidegger bunu, varlığın karmaşık bir ilişkisi olarak görür. Bu, varlığın her ne var ise onunla ve insan varlığı ile olan karşılıklı ilişkisidir. Buradaki ilişkiyi biçimlendiren temel olgular, varlığın özü olarak düşünülen güç istenci ve bu özün gerçekleşme biçiminin bütünlüğü olarak "kendiyle özdeşliğin sonsuz döngüsü"dür. Heidegger, *Hümanizm Üzerine Mektup*'ta "kendiyle özdeşliğin sonsuz döngüsü"nü "öz"ün edimliliği (*actualitas*) olarak değerlendirmektedir.³⁴

Nietzsche'de "kendiyle özdeşliğin sonsuz döngüsü"nün ne anlam taşıdığı tek tek çözümlenilirse burada "kendiyle özdeşlik" isteğin kendisine dönmesi, kendi kendisini istemesidir. Bu, aslında "hiçliğin" yani hiçbir "şey" olmamanın istenilmesinin daima isteğin kendisine dönen döngüselligidir. Dolayısıyla, eşit olma anlamına gelmemektedir. Kendi olma, kendisi olarak açığa çıkma anlamı taşımaktadır. "Sonsuz döngü", döngünün değişmezliğidir. Ancak bu değişmezlik, döngünün açılmadığı tek tek olguların değişmemesi değil; döngünün dünyanın, gerçekliğin, doğruluğun "öz"ü olmasının değişmezliğidir. Döngünün "güç istenci"nde temellenen sürekliliğini bildirir ve varlık olarak bu döngüde üst insanla yani insanın, modern insan olgusunun aşılmasıyla olan ilişkisine sahiptir. Döngü, düzenli bir biçimde açığa çıkan ve gittikçe daha iyi olanın yinelenmesidir. Bu, Nietzsche'nin zamanı salınımlı bir devinim olarak gören yaklaşımına da uygun gelmektedir. Nietzsche'de iyileştirilmiş bir çizgisel zaman anlayışı bulunmaktadır. Düşünüre göre, zaman, bir sarkaç devinimini andırır. Onda her şey akışın

³³ Aristotle & Joe Sachs, *Aristotle's On the Soul and On Memory and Recollection*, Green Lion Press, 2002, s.102

³⁴ Heidegger, *Basic Writings*, (Translated by Julian Young, Kenneth Haynes), Harper Perennial Modern Classics (November 4, 2008), s.232

döngüselliğinde kendi varlığına, kendi olarak açığa çıkmaya döner. Heidegger, *Nietzsche II*'de, Nietzsche'de düşünme ediminin özünün üst insanı düşünmek olduğunu belirtir. Düşüncenin özelliği üst insan tasarısına sahip olmakta yatmaktadır.³⁵

Sonuç olarak, irdelenen üç kavramın bize gösterdiği gibi, metafiziğin sonu olmak olgusu, Heidegger'in bu olguya yönelik açıklamaları göz önünde bulundurulduğunda, hiçbir zaman metafiziğin geride bırakılmış bir şey olduğunu açıklamaz. Nietzsche, metafiziğin tüm olanaklarının açığa çıkması olarak hem metafiziğin sonunun etkin simgesi hem de son metafizikçidir.

Abstract

Heidegger uses the concept of metaphysics for grounding his age. According to him it is not other than Nietzsche who indicates end of our age and even prepares a new age. For Heidegger, in Nietzsche, what is ending an age and even preparing a new age not belongs his ideas and concepts. According to Heidegger, all of his concepts and his philosophy in usual sense has metaphysical meanings. So, If we look for where is Nietzsche's revolution we must look at his using mode of language. For Heidegger, his language is violent, affective and very hard. Then his philosophy discloses twofold character: Nietzsche is either an end of metaphysics or a last metaphysician. For Heidegger, Nietzsche makes a kind of metaphysics that was purified from all super language and world ideas, discourses, etc. This metaphysics by which modern man identified himself and his consciousness.

Key Words : Metaphysics, Essence (*Essentia*), Existence (*Existentia*), Nihilism, Will to Power, Eternal Recurrence of the Same, Sensual / Super Sensual World (*Aestheton/ Noeton*), Devaluing, Revaluing

Kaynakça

Arendt, H., *Nietzsche's Repudiation of the Will*, In *Nietzsche: Critical Assessments*, Ed. by D.A. Conway, Volume II, pp.7-19, London: Routledge, 1998.

Aristotle & Sachs J., *Aristotle's On the Soul and On Memory and Recollection*, Green Lion Press, 2002, s.102.

Deleuze, G., *Active and Reactive*, In *Nietzsche: Critical Assessments*, (Edited by Daniel W. Conway), Volume II, pp.44-74, NY: Routledge, 1998.

Dostal, R. J., *Beyond Being: Heidegger's Plato*, In *Heidegger: Critical Assessments*, London: Routledge, 1992, s.73.

Hegel, G. W. F., *Phenomenology of Spirit*, Translated by A.V. Miller with analysis of the Text and Foreword by J.N. Findlay, NY: Oxford University Press, 1977.

³⁵ Heidegger, *Nietzsche (Vol. II : The Eternal Recurrence of the Same)*, (Translated by D.F. Krell), NY: Harper & Row, 1979, s.260-261

M. Heidegger, **Existence & Being**, (Distributed by Kampman), Washington D.C., 1988

Nietzsche (Vol. II: The Eternal Recurrence of the Same), (Trans.by D. F. Krell) NY: Harper & Row, 1979

Nietzsche (Vol. IV: Nihilism), (Translated by David Farrell Krell), Harper & Row Publishers, 1982

The Word of Nietzsche: 'God is Dead', In **Nietzsche: Critical Assessments**, (Ed. By Daniel W. Conway), Volume II, pp.91-136, London: Routledge, 1992

Pathmarks, (Edited by William Mc Nail), Cambridge, NY: Cambridge University Press, 1998

Basic Writings, (Translated by Julian Young, Kenneth Haynes), Harper Perennial Modern Classics, (November 4, 2008)

Keenan, D.K., *Nietzsche and the Eternal Return of Sacrifice*, In **Research in Phenomenology**, pp.167-184, Leiden, The Netherlands 2003

Nietzsche, G.W.F., **Will to Power**, (Trans.by W.Kaufmann & R.J.Hollingdale), NY: Random House, 1967

On the Genealogy of Morals and Ecce Homo, (Translated by W.Kaufmann & R. J. Hollingdale), NY: Vintage, 1998

Thus Spoke Zarathustra, (Trans. by R.J.Hollingdale), London: Penguin 1969

Deccal, der Antichrist, (Çev: Oruç Aruoba), Hil Yayınları, Aralık 1995